

מקום להידוק
דפי השאלון

75281

משרד החינוך

אגף בכיר בחינות

המנהל הפדגוגי

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,
יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה.
הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.
אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.
לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

<p>מדבקות שאלון ملصقة نموذج امتحان</p> <p>שאלון: 075281</p> <p>עברית עצמאי</p>	<p>מדבקות נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات</p> <table border="1" data-bbox="768 1464 1296 1777"> <tr> <td>שנה السنة</td> <td>חודש الشهر</td> </tr> <tr> <td>מועד מועד</td> <td></td> </tr> <tr> <td>סמל ביה"ס</td> <td>מס' תעודת הזהות</td> </tr> <tr> <td>رقم المدرسة</td> <td>رقم الهوية</td> </tr> </table> <p>יש להדביק כאן ↑ מדבקות נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)</p>	שנה السنة	חודש الشهر	מועד מועד		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة	رقم الهوية	<p>מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين</p>
שנה السنة	חודש الشهر									
מועד מועד										
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות									
رقم المدرسة	رقم الهوية									

יש לסמן במשבצת אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربويّة
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحيّة للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصّفحة والعمل وفقاً لها بدقّة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعدّ الامتحان لفحص التحصيلات الشّخصيّة، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على موادّ مكتوبة أو شفهيّة.

لا يُسمح إدخال موادّ مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "موادّ مساعدة يُسمح استعمالها" المفصّلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلويّة أو أجهزة إلكترونيّة أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال موادّ مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدّفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

يجب التّقيد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات للامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشّخصيّة مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أيّة تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدّفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخطّ يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدّفتر (في المنطقة المخطّطة)، لأنّه لن يتمّ مسح ضوئيّ لهذه المنطقة.
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدّفتر الذي يُسلّم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدّفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنّى لكم النّجاح!

סוג הבחינה: בגרות
 מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023, מועד ב
 מספר השאלון: 75281
 נספחים: נספח 1 – מאמרים
 נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

לבתי ספר עצמאיים

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה	–	50 נקודות
חלק שני – לשון	–	50 נקודות
פרק א: שם המספר, אותיות השימוש ומילות היחס		
פרק ב: תחביר	} יש לבחור באחד הפרקים	
פרק ג: מערכת הצורות		
סך הכול	–	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים א–ג שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–6 שלפניכם.

הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. א. מבין המשפטים שלפניכם הקיפו את המשפט המבטא את הטענה המרכזית של הרב עלברג (מאמר א).

(2 נקודות)

(1) מבין שלושת הכוחות – קנאה, תאוה וכבוד – הכבוד הוא הכוח החלש ביותר.

(2) רדיפה אחר הכבוד היא מידה מגונה, תוקפנית ומשפיעה לרעה על האדם.

(3) אדם יכול לשאת כאב גופני, אך קשה לו לשאת ביזיון.

(4) הקנאה והתאוה נחלשים עם הזמן, ואילו יצר הכבוד אינו נחלש.

ב. ציינו באיזו פסקה (במאמר א) מובאת הסתייגות מטענת הכותב, והעתיקו שתי מילים המצביעות על

ההסתייגות. (3 נקודות)

2. במאמר א הרב עלברג מתאר את המורכבות שבאדם עוד מימי הבריאה.

כתבו בלשונכם מהי המורכבות, ומה לומד ממנה הרב עלברג על התנהלות האדם בחייו. (5 נקודות)

3. הרב עלברג (מאמר א) והרב רייס (מאמר ב) כותבים במאמריהם על העוצמה של יצר הכבוד.

א. כתבו מהי הייחודיות של עוצמת יצר הכבוד, המוזכרת בשני המאמרים. (3 נקודות)

ב. בשני המאמרים מודגש הקושי להתגבר על תאוות הכבוד.

הביאו שני נימוקים לקושי זה, אחד ממאמר א ואחד ממאמר ב. (5 נקודות)

מאמר א:

מאמר ב:

4. במאמר ג הכותבת מגדירה את מושג הכבוד ומציגה קול אחר.

כתבו מהי הטענה שבדברי הקול האחר, ומה הכותבת עונה על טענה זו. (4 נקודות)

5. "כמה אירוני הדבר..." (מאמר א, פסקה ג).

הסבירו מהי האירוניה במצב שהרב עלברג מתאר. (3 נקודות)

נزع ورقة قد يؤدى إلى إلغاء الامتحان

7

תלישת דף עלולה להביא לפסילת הבחינה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

Ruled writing area with horizontal lines

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. יש לענות על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 7.

7. לפניכם משפטים ובהם אפשרויות להגיית שם המספר ואותיות השימוש וכן מספרים מודגשים. הקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר, וכתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד).

- (1) על פי חז"ל, יש להתרחק מ**שְׁלוּשׁ** / **שְׁלֹשֶׁת** התאוות האלה: גדולה, כבוד ועושר.
- (2) התרחקות מן הכבוד נמנית בין **אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה** / **אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה** המעלות של תלמיד חכם.
- (3) את ברכת החודש נוהגים לומר **11** פעמים בשנה, כי אין אומרים אותה בשבת שלפני ראש חודש תשרי – ראש השנה.
- (4) הכבוד הוא **אַחַד** / **אֶחָד** הצרכים בפירמדת הצרכים של מאסלו.
- (5) הערך של המילה "כבוד" בגימטרייה הוא **32**, כמו של המילה לב.
- (6) אדם הגונב שֶׁה משלם פי **אַרְבַּע** / **אַרְבָּעָה** – דינו שונה מדין גונב שור. הטעם להבדל הוא כבוד הבריות, מכיוון שהגונב שֶׁה נושא אותו על כתפיו, ויש בכך בושה.
- (7) בימי ספירת העומר נוהגים מנהגי אבלות, מפני ש-**24,000** תלמידים של רבי עקיבא מתו במגפה כי לא נהגו כבוד זה בזה. ביום ה-**33**, הוא ל"ג בעומר, פסקה המגפה, ולכן ביום זה מפסיקים את מנהגי האבלות.
- ל"ג בעומר חל **בְּשִׁמּוֹנָה עָשָׂר** / **בְּשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה** / **בְּשִׁמּוֹנָה עֶשְׂרֵה** / **בְּשִׁמּוֹנָה עָשָׂר** באייר.
- (8) בשנת ג'תתצ"ו, כלומר בשנת שלושת אלפים שמונה מאות תשעים **וְשֵׁשׁ** / **וְשֵׁשָׁה** לבריאת העולם, הועלה רבי עקיבא על המוקד.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 8–12 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

8. א. לפניכם משפט פשוט.

לדעת מומחים, לצורך ההתפתחות האישית של האדם הוא זקוק לכבוד.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבמשפט את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם משפט ובו מסומנות בקו שתי מילים.

הבקשה שלנו אינה חיי עושר וכבוד אלא חיים שאין בהם בושה וכלימה.

ציינו מעל כל אחת מן המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלה.

ג. לפניכם משפט איחוי (מאוחה).

תאוות הכבוד היא שלילית, עם זאת האדם צריך לשמור על כבודו ולא להתבזות.

• כתבו מהו הקשר הלוגי בין האיברים שבמשפט. _____

• המירו את המשפט הנתון למשפט מורכב. שמרו על הקשר הלוגי.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

9. לפניכם ארבעה משפטים.

I. יחס של כבוד כלפי התלמיד יעודד אותו, ובזכותו הוא ישתדל להוכיח את יכולותיו ואת כישוריו.

II. ההכרה בחשיבות האדם ובזכות שלו לכבוד היא פתח לשיפור ההתנהגות האנושית.

III. את הקנאה מסוגל האדם להכיל, על התאוה הוא יכול להשתלט, אבל השחרור מ"מחלת הכבוד" קשה לו

מאוד. _____

IV. הכבוד, שאנשים רודפים אחריו ללא לאות, אינו מביא להם אושר.

א. (1) ציינו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

(2) אם המשפט הוא משפט איחוי (מאוחה / מחובר), תחמו את האיברים שבו.

ב. העתיקו ממשפטים I ו-II את החלקים הכוללים, וכתבו את התפקיד התחבירי של כל אחד מהם.

החלק הכולל במשפט I: _____

התפקיד התחבירי: _____

החלק הכולל במשפט II: _____

התפקיד התחבירי: _____

ג. העתיקו מן המשפטים I-IV נשוא שמני. _____

העתיקו מן המשפטים I-IV נשוא מורחב. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

10. לפניכם משפטים מורכבים.

I. גדלותם של אנשים גדולים ניכרת בכבוד שהם חולקים לא רק לעשירים ולחכמים אלא גם לילדים ולבני נוער, וגם לנפגעי נפש.

II. מי שמכבד רק את ה"נחשבים" מוכיח כי הכבוד שהוא חולק אינו אלא נימוס חיצוני הנובע משאיפות גשמיות: פרסום, הצלחה ומעמד חברתי.

III. נדמה שהענקת הכבוד מתבטאת בגינונים החיצוניים ובנימוסים החברתיים שלנו.

א. בשניים מן המשפטים III-I יש פסוקיות נושא. תחמו אותן.

ב. באחד מן המשפטים III-I יש תמורה. העתיקו אותה.

ג. במשפטים I ו-II קיים המבנה "לא... אלא...".

נסחו כל אחד מן המשפטים האלה מחדש בלי להשתמש במבנה "לא... אלא...".

שמרו על הקשר הלוגי שבמשפטים הנתונים.

משפט I:

משפט II:

ד. לפניכם שני משפטים.

I. מזון ושינה, קורת גג, אהבה וכבוד הם צרכים בסיסיים שבלעדיהם אורבת סכנה ממשית לעצם קיומו של האדם.

II. בלי הקפדה על מזון ושינה, קורת גג, אהבה וכבוד, הצרכים הבסיסיים של האדם, אורבת סכנה ממשית לעצם קיומו.

(1) הקיפו את מספר המשפט שיש בו תמורה.

(2) העתיקו את התמורה במשפט שהקפתם, וכתבו את התפקיד התחבירי של המילים שהתמורה ממירה.

התמורה: _____

התפקיד התחבירי: _____

(3) אחד מן המשפטים II-I הוא משפט מורכב.

• ציינו את מספרו. _____

• העתיקו מן הפסוקית שבמשפט המורכב את הנושא ואת הנשוא.

הנושא: _____ הנשוא: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

11. א. לפניכם קטע ובו מילים מסומנות בקו.

ככל שהתלמיד צעיר יותר הרגישות כלפיו צריכה להיות רבה יותר. מילה משפילה המוטחת מפי מבוגר כלפי צעירים היא לעיתים הרסנית⁽¹⁾. היא עלולה לגרום להם צלקת לכל החיים ואף לפתח בהם התנהגות הרסנית⁽²⁾.

בטבלה שלפניכם כתבו את חלק הדיבור ואת התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המסומנות בקו בקטע.

המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
צעיר		
צעירים		
הרסנית ⁽¹⁾		
הרסנית ⁽²⁾		

ב. לפניכם שני משפטים דר־משמעיים. ענו על המטלה של כל אחד מהם.

(1) בחירת מנחות הכנס הפתיעה את המשתתפות.

- הקיפו את הצירוף היוצר את הדר־משמעות במשפט זה.
- כתבו את שתי המשמעויות של הצירוף שסימנתם.

(2) מחירי המוצרים החדשים פורסמו בתחילת החודש במדור הכלכלה.

כתבו שאלה שתבהיר את הדר־משמעות במשפט זה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

12. א. לפניכם שלושה משפטים.

ציינו ליד כל משפט את סוגו התחבירי ואת דרך המסירה שבמשפט.

I. מומחים מסבירים שתחושת הערך העצמי היא מניע עיקרי בהתפתחות האדם.

הסוג התחבירי: _____ דרך המסירה: _____

II. בן זומא אומר: איזהו מכובד? המכבד את הבריות.

הסוג התחבירי: _____ דרך המסירה: _____

III. לפי הפירמידה של מאסלו, הצורך הבסיסי הרביעי של האדם הוא הצורך בכבוד ובהערכה.

הסוג התחבירי: _____ דרך המסירה: _____

ב. לפניכם משפט שהושמטו ממנו סימני הפיסוק, חוץ מן הנקודה בסוף המשפט.

אחד מחשובי העיר בעל בית עשיר התלונן בפני הרב כל ימיי אני בורח מן הכבוד אך אינני רואה שהכבוד רודף אחריי כמאמר חז"ל.

הוסיפו במשפט סימני פיסוק לפי ההנחיות שלפניכם:

– פסקו תמורה.

– פסקו הסגר.

– סמנו מירכאות ונקודתיים לציון דיבור ישיר.

– סמנו פסיק בין איברים במשפט איחוי.

ג. לפניכם משפט נוסף, שהוא ההמשך של המשפט בסעיף ב.

חייך הרב והשיב לו: "מאמר חז"ל אינו מתקיים כך כי בזמן שאתה בורח מן הכבוד, אתה מסובב את פניך לאחור ובדק אם הוא רודף אחריך".

את דברי הרב אפשר להמיר במשפט שיש בו פסוקית תנאי בטל.

מבין המשפטים שלפניכם הקיפו את מספר המשפט שבו דברי הרב מנוסחים באמצעות פסוקית תנאי בטל.

I. אם תסובב את פניך לאחור ותבדוק אם הכבוד רודף אחריך, מאמר חז"ל לא יתקיים כך.

II. גם אם תסובב את פניך לאחור ותבדוק אם הכבוד רודף אחריך, מאמר חז"ל לא יתקיים כך.

III. לולא סובבת את פניך לאחור ובדקת אם הכבוד רודף אחריך, מאמר חז"ל היה מתקיים כך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 13–17 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

13. לפניכם שני קטעים, ובהם פעלים מודגשים.

- יש האומרים בתפילתם: "וּתְתֶנּוּ לָנוּ... חיים של עושר וכבוד, חיים שאין בהם בושה וכלימה". אם מבקשים כבוד, מדוע מבקשים היעדר בושה וכלימה? אלא יש שאדם **מוֹכֵן** לשאת מידה גדושה של חרפות ובושות ובלבד שִׁגְיֵעַ לפסגת מאווייו, כי קשה מאוד לְהִשְׁתַּחֲרַר ממחלת הכבוד.
 - בזכות יחס של כבוד לתלמיד **נְבִיט** אישיותו, והוא משתדל יותר לְהוֹכִיחַ את יכולותיו וְלְמַצוֹת את כישוריו.
- א. בטבלה שלפניכם נתחו את הפעלים המודגשים: ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפועל	השורש	הבניין
תְּתֶנּוּ		
מוֹכֵן		
יִגְיֵעַ		
לְהִשְׁתַּחֲרַר		
נְבִיט		
לְהוֹכִיחַ		
לְמַצוֹת		

ב. (1) כתבו שם פעולה באותו הבניין ובאותו השורש של שם הפועל לְמַצוֹת. _____

(2) כתבו שם פועל באותו הבניין ובאותו השורש של הפועל נְבִיט. _____

(3) ברשימה שלפניכם הקיפו שני שמות פועל בבניין קל מן השורש של הפועל יִגְיֵעַ.

לְגַעַת, לְהִגְיֵעַ, לְהוֹגְיֵעַ, לְנַגְעַ, לְיַגְעַ

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

14. א. לפניכם צירופים, ובהם מילים מודגשות.

שְׁבוּי בתאוות הכבוד, **בְּטוּי** של זלזול, **רְאוּי** לכבוד

(1) מבין המילים המודגשות העתיקו את המילה שגזרתה יוצאת דופן, וכתבו את הגזרה שלה.

המילה: _____ הגזרה: _____

(2) כתבו את הגזרה של שתי המילים האחרות. _____

ב. לפניכם משפט, ובו מילה מודגשת.

הרעיון **תְּלוּשׁ** מן המציאות, ואי אפשר ליישם אותו.

(1) מהו השורש של המילה **תְּלוּשׁ** במשפט זה, ומהו המשקל שלה?

השורש: _____ המשקל: _____

(2) בהקשר אחר המילה **תְּלוּשׁ** יכולה לשמש פועל בעתיד.

מהו השורש של פועל זה, ומהו הבניין שלו?

השורש: _____ הבניין: _____

ג. לפניכם רשימת מילים:

תְּקַנּוּן, נְקִיּוֹן, בְּלוֹן, תְּאָבוֹן, פְּעוּטוֹן

(1) העתיקו מן הרשימה שתי מילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל.

(2) העתיקו מן הרשימה שתי מילים שנוצרו בדרך של בסיס וצורתן סופי, וציינו את משמעות הצורתן הסופי של

כל אחת מן המילים שהעתיקתם.

• המילה: _____ משמעות הצורתן הסופי: _____

• המילה: _____ משמעות הצורתן הסופי: _____

ד. לפניכם שני שמות שנוצרו בדרך של בסיס וצורתן סופי. כתבו ליד כל מילה כיצד נוצר הבסיס שלה.

טְרַקטוֹרוֹן _____

אוֹפְנוֹעַן _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

15. א. לפניכם משפט ובו מילה מודגשת.

מורא מפני הרב צריך להיות בעיני התלמיד כמורא שמיים.

לפניכם רשימת מילים ובהן מודגשת האות מ"ם שבראש כל מילה: **מישור**, **ממוש**, **מכון**.

מבין המילים שברשימה העתיקו את המילה שבה **תפקיד** האות מ"ם המודגשת **שונה** מתפקידה במילה **מורא**, וכתבו את התפקיד שלה (שורשית או מוספית) במילה שהעיתקתם.

המילה: _____ תפקיד האות מ"ם: _____

ב. לפניכם טבלה ובה שמות עצם. השלימו את הטבלה לפי ההנחיות שבה.

השמות	לכל שם כתבו פועל מאותו השורש בבניין קל, בזמן עבר.	לכל שם התאימו שם עצם נוסף מאותה גזרה מתוך הרשימה שלפניכם.
		מאור, תעשייה, לדה, מסוע
תודעה		
תחושה		
מפלה		
הגיון		

ג. לפניכם צירוף ובו מילה מודגשת בעלת שני צורנים סופיים.

חברתיות מוסכמות

(1) כתבו את **הסוג** של כל אחד מן הצורנים הסופיים במילה **חברתיות**.

י _____ ות _____

(2) לפניכם משפט ובו שתי מילים מודגשות. בכל מילה שני צורנים סופיים.

אדם שאינו חושש לכבודו מעביר על **מדותיו** ומוותר על **נוכחותו** במקום שיש חשש למחלוקת בעניינו.

מבין שתי המילים המודגשות במשפט **הקיפו** את המילה שדומה למילה **חברתיות** מבחינת **סוג הצורנים** שבה.

(3) לפניכם משפט, ובו שתי מילים מודגשות.

גדלותם של אנשים **גדולים** ניכרת בכבוד שהם חולקים לכל אדם.

בשתי המילים המודגשות יש צורן נטייה.

ציינו את **המשמעות** של צורן הנטייה בכל אחת מן המילים המודגשות.

גדלותם _____ **גדולים** _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

16. א. לפניכם משפטים ובהם שמות תואר מודגשים בקו.

- התנהגות של אדם המכבד רק את האנשים ה"נחשבים" מעידה כי הכבוד שהוא חולק אינו אלא נימוס חיצוני הנובע משאיפות גשמיות.
- כבוד שמוענק לאדם על הישגיו המרשימים הוא כבוד זמני וחולף, ומשאיר את האדם במצב של רדיפה מתמשכת אחר הכבוד.
- לעיתים התשוקה האדירה של אנשים לכבוד גורמת להם להשפיל את עצמם ולהתנהג בדרך מעוותת ופסולה.

(1) העתיקו משמות התואר המודגשים בקו את כל שמות התואר בצורות הבינוני.

(2) העתיקו משמות התואר שכתבתם בתת-סעיף (1) שלושה שמות תואר בצורת בינוני סביל,

וציינו ליד כל אחד מהם את הבינוין שלו.

שם התואר: _____ הבינוין: _____

שם התואר: _____ הבינוין: _____

שם התואר: _____ הבינוין: _____

ב. מבין שמות התואר המודגשים בקו במשפטים שבסעיף א, העתיקו שמות תואר על פי ההנחיות האלה:

(1) העתיקו את שם התואר שנוצר בדרך של שורש ומשקל ואינו בצורת בינוני, וכתבו את המשקל שלו.

שם התואר: _____ המשקל: _____

(2) העתיקו שם תואר אחד שנוצר בדרך של בסיס וצורן סופי.

ג. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם זוג פעלים מודגש.

בכל משפט הקיפו את הפועל המתאים על פי ההקשר.

(1) אם אדם רודף אחר הכבוד, הוא יֹתֵר / יֹתֵר בלי חברים.

(2) למרות הטיפול נוצרות / נוצרות בעיות לעיתים קרובות.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ג, מועד ב, מס' 75281 + נספחים

17. לפניכם משפטים, ובהם שמות פעולה מודגשים.

א. כתבו ליד כל משפט את הבניין של שם הפעולה המודגש בו.

- הַרְדִּיפָה אחר הכבוד מהווה רעל מסוכן לאדם. _____
- לפעמים יצר הכבוד פועל באדם בְּהִסְתָּרָה. _____
- הַהֶעְדְרוֹת שלו מן המסיבה נבעה מעלבון. _____
- הַהִשְׁתַּדְלוֹת להוכיח את יכולותיו קידמה אותו. _____
- הַבְקָשָׁה מן האדם לשמור על כבודו נובעת מהיותו בעל צלם אלוקים. _____

ב. לפניכם טבלה ובה שמות פעולה.

(1) כתבו את השורש של כל אחד משמות הפעולה.

(2) לכל שם פעולה העתיקו מסעיף א שם פעולה באותו הבניין.

שם הפעולה	השורש	שם פעולה מסעיף א באותו הבניין.
מְלוֹי		
שִׁיבָה		
הִשָּׁג		
הַתְּבַזוֹת		
הוֹעֲצוֹת		

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

**נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
לבתי ספר עצמאיים
75281, קיץ תשפ"ג, מועד ב**

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים.

קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר א

רדיפה אחר הכבוד

מאת הרב שמחה עלברג

- א במשנה נאמר: "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם" (אבות ד, ד). מבין שלושת הכוחות השליילים הללו יצר הכבוד הוא לכאורה הכוח החלש ביותר. לעומת שני האחרים – הקנאה והתאוה – נראה כי הרדיפה אחר הכבוד אינה נוראה כל כך ואינה מהווה רעל כה מסוכן לנשמת האדם. אולם היהדות מזהירה מפני "חיידק" זה הקרוי כבוד – חיידק המרעיל את נפש האדם. היהדות מלמדת כי יצר הכבוד הוא יצר חזק ביותר, הגורם לאדם להגיב בתוקפנות בלתי מוגבלת ומשפיע עליו לרעה. יצר הכבוד, שלפעמים פועל באדם בהסתר, חזק יותר משני הכוחות האחרים: הקנאה והתאוה. את הקנאה מסוגל האדם להכיל, על התאוה מסוגל האדם להשתלט, אבל קשה עד מאוד להשתחרר מ"מחלת הכבוד" הקשורה את האדם ולפתת אותו.
- ב ביצר הכבוד יש עוצמה רבה שאינה נחלשת אצל האדם אפילו בתקופת הזקנה שלו. כל הכוחות האחרים, גם התאוה והקנאה, נחלשים במרוצת הזמן, ואילו יצר הכבוד – הוא פועל באדם עד לנשימתו האחרונה, ולא רק שאיננו נחלש אלא הוא נעשה חזק ותוקפני יותר בתקופת הזקנה.
- ג יש האומרים בתפילתם: "ותיתן לנו... חיים שאין בהם בושה וכלימה, חיים של עושר וכבוד"⁽¹⁾. אם מבקשים כבוד, מדוע מבקשים קודם היעדר בושה וכלימה? אלא יש שאדם מוכן לשאת מידה גדושה של חרפות ובושות ובלבד שיגיע לפסגת מאווי: לנחול כבוד. כמה אירוני הדבר – השואף לכבוד מוכן לשלם בעבורו, לא רק בממון אלא גם בביזיונות וביסכון עצמי.
- ד לפעמים הרצון של האדם לזכות בכבוד גורם לו לאבד את השכל ואת ההיגיון הבריא. השבוי במלתעות של יצר הכבוד מסוגל לכל מיני מעשים שליליים. התורה מזהירה: "השֹׁחֵד יַעֲוֹר פְּקָחִים" (שמות כג, ח). כמו שוחד של כסף, גם שוחד של דברי חנופה מתקלקלים נוטל מן הפיקח את הרגש ואת ההיגיון. שוחד הכבוד מולך הן על השכל הן על הרגש. מסיבה זו אדם שרודף אחר הכבוד לא יגיע לעולם להכרת החטא, משום שאי אפשר לשכנע אותו שהוא נהג לא כשורה, ומצפנו אינו מייסרו על כך. על קמצנות או על כעס אדם עשוי להתחרט אבל לא על רדיפה אחר הכבוד, ולכן סכנתה מרובה.
- ה אומנם רדיפה אחר הכבוד היא מידה מגונה, אך האדם צריך להישמר מפני התבזות, שכן הוא נושא צלם אלוקים וראוי לכבוד של בן מלך. כמו כן במישור הרגשי, האדם אינו יכול ואינו נדרש לסבול ביזיון. כאב גופני, אפילו גדול, מסוגל האדם לשאת, אך קשה ביותר לשאת ביזיון, אפילו קטן ביותר.
- ו האדם הוא ישות מורכבת. מצד אחד אומרים לו: "יתוש קדמך"⁽²⁾, ומצד אחר יש בו נשמה אלוקית, ועליו לשמור על כבודה. כל אדם ראוי לכבוד, אך אל לו לרדוף אחריו, ובשעה שהוא נוחל כבוד עליו לזכור מניין בא ושאננו אלא עפר ואפר – מושפל וחסר כבוד.

* מעובד על פי הרב עלברג, ש' (תשנ"ג). אמרי שמחה ב, עמ' קפז-קצה.

(1) מתוך ברכת החודש בקהילות אשכנז.

(2) על פי סנהדרין לח, א: אם אדם מתגאה, מזכירים לו שבבריאת העולם אפילו היתוש נברא לפניו.

מאמר ב

כבוד והדר תעטרהו

מאת הרב משה רייס

- א בימינו חל פיחות במושג הכבוד בתודעת הבריות. אנשים אינם מכבדים איש את רעהו ואפילו למלכים ולשליטים אין חולקים היום כבוד כראוי. לעומת זאת התורה מחייבת אותנו לחלוק כבוד לכל אדם גם אם הוא רשע. כאשר אדם מעניק כבוד לזולת הוא מעדן את מידותיו, משפר את אישיותו, ובמקום להתרכז בעצמו ובאנוכיותו הוא מפנה את מבטו אל הזולת.
- ב כל אדם ראוי לכבוד ויש לספק לו אותו במידת האפשר, אין לפעול חס וחלילה בדרך שתגרום לביזוי או להשפלה של אדם, שכן האדם נברא בצלם אלוקים, ובנתינת הכבוד לאדם מעניקים בעקיפין כבוד לבורא. המחויבות לכבד את הבריות נלמדת מן הפסוק "כִּי מְכַבְּדֵי אֶכְבְּד" (שמואל א, ב, ל). אם הקב"ה חולק כבוד לכל ברייה, על האדם ללמוד מדרכי קונו ולכבד את ברואי ה'.
- ג לעומת זאת חכמי הדורות הדגישו שרדיפה אחר הכבוד היא מידה מגונה, ועליה נאמר במסכת אבות שהיא מוציאה את האדם מן העולם. במקורות היהודיים ובקורות העמים יש סיפורים למכביר על אנשים שאיבדו את עולמם כיוון שרדפו אחר הכבוד, לדוגמה קורח שלא הסתפק בכבוד שזכה לו וסופו שנבלע באדמה.
- ד התאווה לכבוד היא תאווה רוחנית, וכדרכם של עניינים רוחניים אין לה גבול. גם עם חלוף השנים יצר הכבוד אינו נחלש, אדרבה הוא עלול להמשיך להתחזק עד גיל שְׁיֵבָה. יתרה מזאת כל רצון אחר של האדם יכול לבוא על סיפוקו, ואילו יצר הכבוד מתוקף היותו בלתי חומרי ובלתי מוגבל, לעולם אינו יודע שובע. מכל מקום כל זה לא נאמר אלא בנוגע לכבוד שאדם מבקש לעצמו, מה שאין כן בנוגע לכיבוד הזולת – ממידת דרך ארץ ומחובות גמילות חסדים יש להעניק לזולת כבוד בשפע ולא לחשוש שבכך מכשילים אותו ומקלקלים את מידותיו.
- ה אם יש להיזהר בכבוד כל אדם, קל וחומר שיש להיזהר בכבוד תלמידים, בייחוד בכבודם של תלמידים צעירים. "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך" (אבות ד, יב). אומנם תלמיד חייב להקפיד על כבוד הרב, ומורא הרב צריך להיות בעיניו כמורא שמיים, אולם אין הרב פטור מלכבד גם הוא את תלמידו, וחלילה לו מלבזותו או להשפילו בצורה כלשהי.
- ו ככל שהתלמיד צעיר יותר, הרגישות כלפיו צריכה להיות רבה יותר. אצל ילדים צעירים אפילו ביטוי חד־פעמי של זלזול כלפיהם עלול לגרום להם "צלקת" לכל החיים. ילדים אינם רודפי כבוד, אולם מילה משפילה המוטחת כלפיהם מפי מבוגר עלולה להיות הרסנית. לפיכך יש לנהוג בתלמידים במידה רבה של רגישות וזהירות בכבודם, ואין להשפיל תלמידים אף כשצריך להענישם. לעומת זאת יחס של כבוד כלפי התלמיד יכול להיות מקור של עידוד המביא להתפתחות אישית, מפני שבזכות היחס הזה הוא משתדל יותר להוכיח את יכולותיו ולמצות את כישוריו.
- ז עלינו להכיר כי ערך הכבוד נשחק בימינו, אך דעת התורה לא השתנתה, וחובת כיבוד הזולת נותרה בתוקפה כמקדם. ההכרה בחשיבות האדם ובצורך לחלוק לו כבוד היא פתח לשיפור ההתנהגות האנושית.

* מעובד על פי הרב רייס, מ' (תשע"ה, כ"ה בטבת). כבוד והדר תעטרהו, המודיע, תוספת לגיליון.

כבוד

מאת מלכה וגנר

- א הענקת כבוד לאדם היא צורת התייחסות שיש בה הכרה בערכו ובחשיבותו. נדמה שהענקת הכבוד היא דרך התנהגות – גינונים חיצוניים ונימוסים הנחשבים למוסכמות חברתיות שבני אדם נוקטים כדי לצאת ידי חובה. אבל הענקת כבוד אינה אלא ביטוי לקשר שלנו לקב"ה. מהותו של הכבוד היא רוחנית. את האדם אנו מכבדים בשל צלם האלוקים שבו, ומשום כך כל אדם ראוי לכבוד.
- ב על האדם מוטל לכבד את זולתו וכן לשמור על כבודו העצמי. כיצד? לא ברדיפה אחר כבוד ודרישה מן הסובבים אותו לכבדו, אלא בהענקת כבוד לאחר כמו שנאמר: "כִּי מְכַבְּדֵי אֶכְבְּד" (שמואל א, ב, ל). יתרה מכך הכבוד שחולקים לאדם בשל צלם האלוקים שבו הוא אחת הדרכים שלנו לחלוק כבוד לה'.
- ג כאשר כבודנו העצמי והכבוד שאנו חולקים לאחרים נובעים מן התחושה שצלם אלוקים הוא הראוי לכבוד, אזי כל אדם באשר הוא זכאי שנחלוק לו כבוד: עני ועשיר, חכם ושוטה, איש שבע ימים וילד קטן. גדלותם של אנשים גדולים ניכרת בכבוד שהם חולקים לכל אדם, גם לילדים ובני נוער וגם לאנשים שאינם בריאים בנפשם. התנהגות כזאת מעידה שהכבוד שהם חולקים מכוון לצלם האלוקים שבאדם, ואילו ההתנהגות של אדם המכבד רק אנשים שנחשבים מכובדים מעידה כי הכבוד שהוא חולק אינו אלא נימוס חיצוני הנובע משאיפות גשמיות: פרסום, הצלחה, מעמד חברתי וכדומה.
- ד מה יש בו בכבוד שהוא גורם לאנשים לרדוף אחריו ללא לאות? המילה כבוד היא מלשון כובד. כשם שנקודת הכובד של חפץ היא המעמידה אותו במקומו, כך הכבוד מעניק לאדם יציבות ונוכחות בעולם – את מקומו.
- ה על פי תאוריית הפירמידה שהגה הפסיכולוג מאסלו, לאדם יש חמישה צרכים בסיסיים. אחד מהם הוא כבוד. אין צורך להסביר מדוע מזון ושינה, קורת גג ואהבה הם צרכים בסיסיים שבלעדיהם יש סכנה ממשית לעצם קיומו של האדם. כך גם הצורך בכבוד ובהערכה – הצורך הבסיסי הרביעי שדירג מאסלו בפירמידת הצרכים. מומחים מסבירים שתחושת הערך העצמי או הכבוד העצמי היא מניע עיקרי בהתפתחות האדם, ולאורך חייו האדם פועל לסיפוק תחושה זו. אם צורך זה מסופק וכבר בילדותו הוא חש שמעריכים אותו, שמכבדים אותו, שהוא "שווה", הוא יגדל להיות אדם שמרגיש שיש לו ערך, הוא יהיה בטוח בעצמו ולא יזדקק לאישור חיצוני שיעיד על היותו ראוי לכבוד. לעומת זאת אדם שלא זכה להערכה בילדותו, יבקש כל חייו הערכה וכבוד מן הסביבה.
- ו תחושת היציבות של אדם הבטוח בכבודו מאפשרת לו לכבד כל אדם אחר. התנהגות של אדם המכבד אחרים, לא רק שאינה גורעת מכבודו שלו, אלא אדרבה – מוסיפה לו כבוד, כפי שאמרו חז"ל: "איזהו מכובד? המכבד את הבריות" (אבות ד, א).

* מעובד על פי וגנר, מ' (תשס"ט). לחיות את עצמנו, עמ' 288–295.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות החטופות	התנועות הגדולות	התנועות הקטנות	
חֹטף פתח	קִמֶץ	פִתַח	a
חֹטף סגול	צִירֵי חסר צִירֵי מלא	סִגוּל	e
	חִירִיק מלא	חִירִיק חסר	i
חֹטף קמץ	חֹלם חסר חֹלם מלא	קִמֶץ קטן	o
	שׁוּרוּק	קֹבוּץ	u

טבלת הגופים

גוף שלישי	גוף שני	גוף ראשון	
נסתר	נוכח	מדבר	יחיד
נסתרת	נוכחת	מדברת	יחידה
נסתרים	נוכחים	מדברים	רבים
נסתרות	נוכחות	מדברות	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

מבני משפט מיוחדים: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל:

קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעַל (הופעל), פִּעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעַל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה